

การประเมินผลของนโยบายลอยตัวราคาน้ำมัน

นางสาว สุวิญญา พรหมภักตร์

ศูนย์วิทยพัทธยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2538

ISBN 974-631-673-7

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EVALUATION OF THE OIL PRICE DEREGULATION POLICY

MISS SUPINYA PROHMBHADRA

คณะวิทยศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics
Department of Economics

Graduate School
Chulalongkorn University

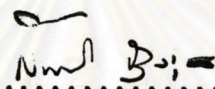
1995

ISBN 974-631-673-7

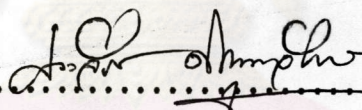
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การประเมินผลของนโยบายลอยตัวราคาน้ำมัน
โดย นางสาว สุวิญญา พรหมภักดิ์
ภาควิชา เศรษฐศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร.ไกรยุทธ ชีรตยาคิรินทร์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสทธิธร มัลลิกะมาส

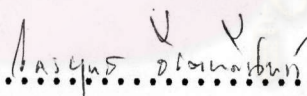

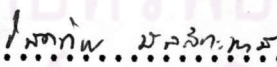
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

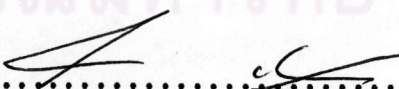

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ฤงสูวรัตน)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ศกุนตะลักษณ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร.ไกรยุทธ ชีรตยาคิรินทร์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสทธิธร มัลลิกะมาส)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ไนศาล เล็กอุทัย)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.นงศา พรชัยวิเศษกุล)

สุภิญญา พรหมภัทร : การประเมินผลของนโยบายลอยตัวราคาน้ำมัน (EVALUATION OF THE OIL PRICE DEREGULATION POLICY) อ.ที่ปรึกษา : คำสตราจารย์ ดร. ไกรยุทธ ธีรตยาสินนท์, อ.ที่ปรึกษาร่วม : ผู้ช่วยคำสตราจารย์ ดร. โสดีติธรมลลิกะมาล, 179 หน้า. ISBN 974-631-673-7

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึง ผลของนโยบายลอยตัวราคาน้ำมันว่า ได้สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่รัฐบาลคาดหวังไว้หรือไม่ ซึ่งวัตถุประสงค์เหล่านี้ได้แก่ ต้องการให้ราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิงหลุดพ้นจากการเมืองและเปลี่ยนแปลงไปตามราคาตลาดโลก รวมทั้งให้มีการแข่งขันเพิ่มมากขึ้นในตลาดน้ำมัน

ผลการศึกษาพบว่า นโยบายลอยตัวราคาน้ำมัน ได้สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ในระดับหนึ่ง โดยหลังจากใช้นโยบายลอยตัวราคาน้ำมันแล้ว การเปลี่ยนแปลงราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิงไม่ได้ขึ้นกับการตัดสินใจทางการเมืองแล้ว โดยโรงกลั่นและผู้ค้าน้ำมันสามารถกำหนดราคาได้เองตามต้นทุน ทำให้มีการปรับราคาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลก ในส่วนของการปรับเปลี่ยนราคาตามตลาดโลกนั้น เมื่อราคาในตลาดโลกเปลี่ยนแปลง ราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิงในประเทศจะมีความล่าช้าในการปรับตัว ซึ่งสอดคล้องกับการปรับตัวของต้นทุนน้ำมัน

ในประเด็นของการเพิ่มการแข่งขันในตลาดน้ำมันรัฐบาลได้มีนโยบายในการผ่อนคลายนโยบายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในแง่ของการขออนุญาตเป็นผู้ค้ามาตรา 6, ซึ่งภายหลังจากการใช้นโยบายลอยตัวราคาน้ำมัน ผู้ค้าน้ำมันสามารถกำหนดค่าการตลาดได้เอง ภายใต้กลไกตลาด ทำให้มีบริษัทผู้ค้าน้ำมันรายใหม่ ๆ เข้ามามากขึ้น จากการศึกษาโดยใช้ ดัชนีการกระจุกตัว และค่า Size ratio พบว่า หลังจากใช้นโยบายนี้ การกระจุกตัวและความแตกต่างในขนาดของธุรกิจในตลาดน้ำมัน มีแนวโน้มลดลงเป็นลำดับ อันแสดงถึงโอกาสในการเข้ามาแข่งขันของผู้ค้ารายใหม่ ๆ มีมากขึ้น ในส่วนของการแข่งขันด้านราคาในตลาดน้ำมันยังมีน้อย เนื่องจากมีความแตกต่างในผลิตภัณฑ์ และความนิยมของผู้บริโภคต่อตรายี่ห้อพอสมควร อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่าสภาพตลาดน้ำมันมีโอกาสในการแข่งขันมากขึ้น ทั้งผู้ค้าน้ำมันรายใหม่ที่เข้ามา และรายเก่าที่มีอยู่เดิม

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา เศรษฐศาสตร์
สาขาวิชา
ปีการศึกษา 2537

ลายมือชื่อผู้ผลิต สุภิญญา พรหมภัทร
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ไกรยุทธ ธีรตยาสินนท์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม สอ.ดิ.ม.ค.ค.

C360223 : MAJOR ECONOMICS
KEY WORD: PRICE OIL / ADJUSTMENT / POLICY / EVALUATION

SUPINYA PROHMBHADRA : EVALUATION OF THE OIL PRICE DEREGULATION POLICY. THESIS ADVISOR : PROF. KRAIYUDHT DHIRATAYAKINANT, Ph.D., THESIS CO-ADVISOR : ASST. PROF. SOTHITORN MALLIKAMAS, Ph.D., 179 pp. ISBN 974-631-673-7

The purpose of this research is to study oil price deregulation policy; whether it is achieved to the government's expectation or not. The expectations are that the retail price of oil changed following the world market's price, to be more competitive in the oil market, and not related to political intervention.

The result of the study:- oil price deregulation has been as expected. After the policy has been implemented, the retail price changes of oil will not depend on political decision. The refinery factory and the merchant are able to set price according to the cost. The oil price has been adjusted relative to the world situation. However, the retail price of oil in Thailand will still be delayed in adjusting, in relation to the world market.

To increase degree of competition in oil markets. Government pursue a policy of deregulating the market conditions and rules, for example permission to be a merchant (section 6) by no longer demanding the merchant to seek. After the enactment of the policy, the merchant is able to set up margin within the market mechanism. That induces new merchants entering more in to the business. After having used concentration index and size ratio, the trend of concentration and the difference of oil business size has been decreased. That showed greater opportunities for greater competition from new merchants. With the keen price competition, there has not been obvious in oil market because of the difference in products and goodwill of the consumer. However, the study concludes that more competition between new merchants who come into the business and the old ones who came before does exist.

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา..... เศรษฐศาสตร์

สาขาวิชา.....

ปีการศึกษา..... 2537

ลายมือชื่อนิติ..... ศิริพลา . ๗๖๗๗๗

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... ศิริพลา . ๗๖๗๗๗

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... ศิริพลา . ๗๖๗๗๗

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงด้วยความกรุณา และความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากหลายท่าน ผู้เขียนใคร่ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ไกรยุทธ สิริทยาคินันท์ อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำแนวทาง และแง่คิดที่มีคุณค่ายิ่งแก่ผู้เขียน ทั้งได้สละเวลาอันมีค่า ช่วยตรวจแก้และควบคุมการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ด้วยความจริงใจ ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ ศกุนตะลักษณ์ ที่กรุณามาเป็นประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โสคติธร มัลลิกะมาส อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ให้คำแนะนำอันมีค่าในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นอกจากนี้ ยังขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ไนศาล เล็กอุทัย และอาจารย์ ดร. พงศา พรชัยวิเศษกุล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งกรุณา สละเวลาอันมีค่าตรวจต้นฉบับ และให้คำแนะนำหลายประการจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงโดยเรียบร้อย

ในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูล ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ฝ่ายราคาปิโตรเลียม, กองการปิโตรเลียม สำนักงานนโยบายพลังงานแห่งชาติ (สพช.) คุณ วิระพล จิระประดิษฐ์กุล และคุณ วารีย์ ไชยคำ และเจ้าหน้าที่กองน้ำมันเชื้อเพลิง กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ คุณ กาญจนา มีผล ที่ให้ความร่วมมือด้านข้อมูลด้วยดี

ความดีอันพึงได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบให้คุณพ่อ คุณแม่ พี่สาวและน้องสาว ผู้ซึ่งให้กำลังใจและสนับสนุนในการศึกษาตลอดมา คุณครูและอาจารย์ทุกท่านที่ได้ ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้เขียน อีกทั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันที่ผู้เขียนภูมิใจที่ได้ศึกษาทั้งสองสถาบัน อย่างไรก็ตาม หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ยังมีข้อบกพร่อง ผู้เขียนขออภัยแต่ผู้เดียว

สุวิญญา พรหมภัทร

17 กุมภาพันธ์ 2538

4. การปรับตัวของราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง	52
การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง กับราคาน้ำมันดิบ	52
การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง กับราคาน้ำมันสำเร็จรูป ในรูปต้นทุนต่างๆ	54
5. การแข่งขันในตลาดน้ำมัน	75
แนวความคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา	76
ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานของตลาดน้ำมัน	83
การแข่งขันทางด้านราคา	90
การแข่งขันในด้านอื่นๆ	95
การวิเคราะห์ ตามแนวคิด Contestable market	101
สรุป	109
6. สรุปและข้อเสนอแนะ	125
รายการอ้างอิง	133
ภาคผนวก	135
ประวัติย่อผู้เขียน	179

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 การเปลี่ยนแปลงนโยบายราคาน้ำมัน	15-16
4.1 ตารางเปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลงราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง และ ราคาน้ำมันดิบของตลาดโลก	60-61
4.2 ตารางเปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลงราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง (เบนซิน- ไร้สารตะกั่ว) และราคาน้ำมันสำเร็จรูปในรูปต้นทุนต่างๆ	63-64
4.3 ตารางเปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลงราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง (เบนซิน- ซูเปอร์) และราคาน้ำมันสำเร็จรูปในรูปต้นทุนต่างๆ	66-67
4.4 ตารางเปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลงราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง (เบนซิน- ธรรมดา) และราคาน้ำมันสำเร็จรูปในรูปต้นทุนต่างๆ	69-70
4.5 ตารางเปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลงราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง (ดีเซล- หมุนเร็ว) และราคาน้ำมันสำเร็จรูปในรูปต้นทุนต่างๆ	72-73
5.1 รายชื่อผู้ค้าน้ำมัน มาตรา 6	84
5.2 ตารางแสดง สัดส่วนการจำหน่ายน้ำมัน รวม 4 ประเภท ปี 2534-37	111
5.3 ตารางแสดง สัดส่วนการจำหน่ายน้ำมัน เบนซินไร้สารตะกั่ว เบนซินซูเปอร์ เบนซินธรรมดา ปี 2534-37	112
5.4 ตารางแสดง สัดส่วนการจำหน่ายน้ำมัน ดีเซลหมุนเร็ว ปี 2534-37	113
5.5 ตารางแสดง จำนวนผู้ขออนุญาตตั้งสถานีบริการ	114
5.6 ตารางแสดง จำนวนสถานีบริการน้ำมัน ทั่วประเทศ	115
5.7 ตารางแสดง จำนวนสถานีบริการน้ำมัน ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล	116
5.8 ตารางแสดง จำนวนสถานีบริการน้ำมัน นอกเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล	117
5.9 ตารางแสดง ดัชนีการกระจุกตัว และ Size ratio รวมน้ำมัน 4 ประเภท..	118
5.10 ตารางแสดง ดัชนีการกระจุกตัว และ Size ratio น้ำมันเบนซินไร้สารตะกั่ว	119
5.11 ตารางแสดง ดัชนีการกระจุกตัว และ Size ratio น้ำมันเบนซินซูเปอร์ ...	120
5.12 ตารางแสดง ดัชนีการกระจุกตัว และ Size ratio น้ำมันเบนซินธรรมดา ..	121
5.13 ตารางแสดง ดัชนีการกระจุกตัว และ Size ratio น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว ...	122
5.14 ตารางแสดง การคำนวณค่าการตลาดโดยเฉลี่ย ของน้ำมันเบนซินไร้สารตะกั่ว เบนซินซูเปอร์ เบนซินธรรมดา ดีเซลหมุนเร็ว(จากราคานำโรงกลั่นปี 2534-37)	123
5.15 ตารางแสดง การคำนวณค่าการตลาดโดยเฉลี่ย ของน้ำมันเบนซินไร้สารตะกั่ว เบนซินซูเปอร์ เบนซินธรรมดา ดีเซลหมุนเร็ว (จากราคานำเข้า ปี 2534-37)	124

สารบัญภาพ

แผนภาพที่		หน้า
4.1	แสดงการเปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลงราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง กับ ราคาน้ำมันดิบของตลาดโลก	62
4.2	แสดงการเปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลงราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง (เบนซินไร้สารตะกั่ว) และราคาน้ำมันสำเร็จรูปในรูปแบบต่างๆ	65
4.3	แสดงการเปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลงราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง (เบนซินซูเปอร์) และราคาน้ำมันสำเร็จรูปในรูปแบบต่างๆ	68
4.4	แสดงการเปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลงราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง (เบนซินธรรมดา) และราคาน้ำมันสำเร็จรูปในรูปแบบต่างๆ	71
4.5	แสดงการเปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลงราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง (ดีเซลหมุนเร็ว) และราคาน้ำมันสำเร็จรูปในรูปแบบต่างๆ	74

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
3.1 แสดงขั้นตอนการดำเนินการยกเลิกการควบคุมราคาน้ำมันเชื้อเพลิง	47-48
3.2 แสดงขั้นตอนการทำงานในการรักษาระดับราคาขายปลีก ในระบบควบคุมราคา	49
3.3 แสดงขั้นตอนการทำงานในการเปลี่ยนแปลงราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง ในระบบควบคุมราคา	50
3.4 แสดงขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง ในระบบราคาน้ำมันลอยตัว	51

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย